

धोरण : 9

संस्कृत

20. संस्कृतभाषायाः वैशिष्ट्यम्

स्वाद्याय

स्वाध्याय

प्रश्न 1. विकल्पेभ्यः समुचितम् उतरं चिनुत ।

(1) संस्कृतभाषायां लक्षश्लोकपरिमितः ग्रन्थः कः?

- A. महाभारतम्
- B. रामायणम्
- C. दशकुमारचरितम्
- D. विष्णुपुराणम्

(2) संसारस्य प्राचीनतमः ग्रन्थः _____ वर्तते।

- A. रामायणम्
- B. भागवतपुराणम्
- C. ऋग्वेदः
- D. यजुर्वेदः

(3) मुखतः उच्चारणकाले कस्य स्वर-वर्णस्य प्रादुर्भावः प्रथमं
भवति?

- A. एकारस्य
- B. उकारस्य
- C. ईकारस्य
- D. अकारस्य

(4) संस्कृतस्य वर्णमालायां वर्णानां क्रमः कस्य आधारेण निर्धारितः
अस्ति?

- A. व्यञ्जनस्य
- B. स्वरस्य
- C. उच्चारणतन्त्रस्य
- D. वर्णस्य

(5) दशकुमारचरितस्य कतमे उच्छवासे प-वर्गप्रयोगरहितानि वाक्यानि
सन्ति?

- A. सप्तमे
- B. पञ्चमे
- C. द्वितीये
- D. अष्टमे

(6) पाणिनिना रचितस्य व्याकरणस्य किं नाम?

- A. पञ्चाक्षरी
- B. शताध्यायी
- C. अष्टाध्यायी
- D. अष्टाङ्गी

प्रश्न 2. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत-

(1) संस्कृतभाषायाः कः ग्रन्थः सर्वासु भाषासु अनूदितः वर्ततः

➤ संस्कृतभाषायाः पञ्चतन्त्रनामकः ग्रन्थः विश्वस्य सर्वर भाषासु
अनूदितः वर्तते।

(2) व्यञ्जनवर्णेषु कस्य क्रमः प्रथमः वर्तत?

➤ व्यञ्जनवर्णेषु ककारस्य क्रमः प्रथमः वर्तते।

(3) माघेन रचितस्य काव्यस्य नाम किं वर्तत?

➤ माघेन रचितस्य महाकाव्यस्य नाम शिशुपालवधम् अस्ति।

(4) ऋग्वेदः कीदृशः ग्रन्थः वर्तते?

➤ ऋग्वेदः संसारस्य सर्वषु पुस्तकालयेषु प्राचीनतमः ग्रन्थः वर्तते।

(5) महाभारते कति श्लोकाः सन्ति?

➤ महाभारते एकलक्षं श्लोकाः सन्ति ।

प्रश्न 3. रेखाङ्कितपदानां स्थाने प्रकोष्ठात् उचितं पदं चित्वा

प्रश्नवाक्यं रचयत्-

(किम्, कस्मिन्, कः, कासाम्)

(1) संस्कृतस्य वैशिष्ट्यं प्रदर्शयामः।

➤ संस्कृतस्य किं प्रदर्शयामः?

(2) ऋग्वेदः प्राचीनतमः ग्रन्थः वर्तते।

➤ कः प्राचीनतमः ग्रन्थः वर्तते?

(3) संस्कृतभाषा भारतीयभाषाणां जननी।

➤ संस्कृतभाषा कासां जननी?

(4) पञ्चतन्त्रनामकः ग्रन्थः सर्वासु भाषासु अनूदितः वर्तते ।

➤ कः ग्रन्थः सर्वासु भाषासु अनूदितः वर्तते?

प्रश्न 4. शब्दरूपैः रिक्तस्थानानि पूर्यत -

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
(1) ग्रन्थेन	ग्रन्थाभ्याम्	ग्रन्थैः
(2) वाक्यम्	'वाक्ये	वाक्यानि
(3) सप्तरी	सप्तेपयोः	सप्तमेषु
(4) आचार्यः	आचार्यौं	आचार्याः
(5) भाषायाम्	भाषयोः	भाषासु

પ્રશ્ન 5. પ્રદત્તાન् શબ્દાન् પ્રયુજ્ય વાક્યાનિ રચયત -

(1) સંસ્કૃતભાષામાં અનેક ગ્રંથો છે.

(સંસ્કૃતભાષા અનેક ગ્રન્થ વૃત્ત ।)

➢ સંસ્કૃતભાષાયામ् અનેકાઃ ગ્રન્થાઃ કર્તાન્તે ।

(2) સંસારનું પ્રથમ પુસ્તક ઋગ્વેદ છે.

(સંસાર પ્રથમ પુસ્તક ઋગ્વેદ અસ્તિ ।)

➢ સંસાસ્ય પ્રથમં પુસ્તકમ् ઋગ્વેદઃ અસ્તિ ।

(3) રામાયણ પ્રસિદ્ધ આદિકાવ્ય છે.

(રામાયણ પ્રસિદ્ધ આદિકાવ્ય વૃત્તા)

➤ રામાયણં પ્રસિદ્ધમ् આદિકાવ્યં વર્તતો।

(4) આ પણ સંસ્કૃતની વિશેષતા છે.

(ઇદમ् અપિ સંસ્કૃત વैશિષ્ટ્ય વૃત્તા)

➤ ઇદમ् અપિ સંસ્કૃતસ્ય વैશિષ્ટ્યં વર્તતે ।

પ્રશ્ન 6. અધોલિખિતાના પ્રશ્નાનામ ઉત્સરાणિ ગુર્જરભાષાયાં લિખત-

(1) સંસ્કૃતભાષાની કોઈ પણ બે વિશિષ્ટતાઓ જણાવો.

ઉત્તર : સંસ્કૃતભાષાની બે વિશિષ્ટતાઓ નીચે મુજબ છે :

(1) સંસારનાં સર્વ પુસ્તકાલયોમાં સૌથી જુનો ગ્રંથ અગ્રવદ
છ. આ પણ સંસ્કૃતભાષાનો જ ગ્રંથ છ. આ રીતે
સંસારનું પ્રથમ પુસ્તક સંસ્કૃતનું જ છ, બીજુ કોઈ
ભાષાનું નહીં.

(2) આચાર્ય પાણિનિએ રચેલું 'અષાધ્યાયી' નામનું સુવિખ્યાત
સંસ્કૃત વ્યાકરણ માનવમસ્તિષ્ણની સર્વોત્તમ કૃતિ છે. એવું
વ્યાકરણ સંસારમાં બીજે ક્યાંયથી પણ ઉપલબ્ધ થતું નથી.

(2) સંસ્કૃત વર્ણમાળાની વિશેષતા દર્શાવો.

ઉત્તર : સંસ્કૃત વર્ણમાળામાં જે વધોનો કમ નિર્ધારિત કરેલો છે તે સંપૂર્ણતઃ વૈજ્ઞાનિક અને તર્કસંગત છે. પ્રકૃતિ પાસેથી સર્વ મનુષ્યોને જે ઉચ્ચારણતંત્ર મળ્યું છે, તેને અનુસરીને આ વર્ણમાળામાં વધોનો કમ નિયત થયેલો છે. ઉચ્ચારણતંત્ર પ્રમાણે અ - કારનું ઉચ્ચારણ પહેલાં થાય છે એટલે વર્ણમાળામાં અને કાર પહેલો છે. વ્યંજનવણમાં ચ - કારનો કમ પહેલાં અને ૨-કારનો કમ પણી છે. તેનું પણ કારણ આ જ છે.

(3) દશકુમારચરિતમનની વિશેષતા દર્શાવો.

ઉત્તર : દશકુમારચરિતમન સંસ્કૃતનું પ્રસિદ્ધ કથા પુસ્તક છે. તેના સાતમા ઉચ્ચવાસમાં (પ્રકરણમાં) એક પાત્ર ફ-વર્ગ(પ, ફ, બ, ભ અને મ, વ)ના પ્રયોગ વિનાનાં વાક્યો બોલે છે. વર્ણમાળાના અમુક વણોને છોડીને સંવાદ કરવો સંસ્કૃતભાષામાં જ સંભવ છે, બીજે એ સંભવ નથી.

Thanks

For watching